

ЦРТИЧКИ ЗА ЛИКОТ И ДЕЛОТО НА НАУМ ВЕСЛИЕВСКИ И НЕГОВАТА СОНДРУГА

Во семејството на Ташко Веслиевски и неговата сондруга, во 1921 година се роди првото дете, кое го доби името Наум (во селото Златари, Ресенско, Македонија). Подоцна им се природија уште две машки и и три женски деца, така станаа вкупно осум души. Да се издржува осумчлено семејство во стара Југославија, која беше кралство со ненароден режим, навистина претставуваше голема тешкотија, ако се знае дека ова семејство беше доста сиромашко. Наум уште од малечок не можеше да има добро детство, поради лошата материјална положба на фамилијата, посебно што татко му Ташко практикуваше со поднапивање да ги подзаборава маките. И покрај ваквата незавидна состојба Наум успешно го заврши задолжителното четиригодишно основно образование но и покрај големата желба не можеше да го продолжи образованието во некое средно училиште, кое изискуваше поголеми финансиски трошоци.

Тој уште од малечок го запозна макотрпниот живот, зашто беше принуден да чува и пасе свои и туѓи овци, а подоцна и да се главува како момок во поимотни семејства во селото каде главно беше овчарче. Уште тогаш молеше и бараше од повозрасните луѓе весници и книги за читање, кое му правеше големо задоволство. Во предвоените години во селото формиравме младински оркестар, во кој беа застапени 12 членови, кои свиреа на примови, виолини, кларинет и бас. Предводник на оркестарот, кој свиреше главно во селото, беше учителката Благородна Вељанова од Охрид, која свиреше на виолина. Наум ~~исто така~~ свиреше ~~на виолина~~ на прим и се научи добро да свири. Оркестарот постоеше скоро до војната, кога беше расформиран, поради тоа што неколцина од неговиот состав заминаа како регрути во војската.

Кога беше формирана скоевската организација во селото, Наум не беше примен во истата, иако можеби го заслужуваше тоа, поради тоа што беше роднина на селскиот кметски намесник Наум Шишко, со кого се среќаваше понекогаш и од него добиваше летки со пробугарска фашистичка содржина. Но беше на поединечна врска со Ване Нечовски, секретар на скоевската група во селото од кого добиваше летки со прогресивна содржина, како прогресивен младински воспитаник и симпатизер, кога ги искинал и исфрлил летките што порано ги добил од Шишко.

Есента 1941 година од селото заминаа неколку младинци ~~од селото~~ во бугарската војска, како регрути, меѓу кои беше и Наум. Тој и неговиот врсник и другар од селото, Крсте Соколовски, на двапати си дојдоа дома на осуство. Кога дојдоа првиот пат беше зима и бараа да заминат во партизани, но во реонот наш не постоеше партизански одред, па им ветивме дека желбата ќе им биде исполнета кога ќе дојдат повторно на осуство т.е. напролет. И навистина кога си дојдоа повторно за Велиден двајцата ги задржавме во илегалство дури да се создадат услови

за формирање на партизански одред. Во меѓувреме условите навистина битно се изменија, зимата веќе измина, раззеленетата шума, преку која тамеше на комитската планина Бигла. Во тоа време купив од Андрија, кој живееше на периферијата на Ресен, две пушки со муниција и неколку бомби, кои ги пренесоа за село Златари во сабота на пазарен ден, во платене, низ бавците, Наум и Јоне Пупалевски, кои беа во бугарска војничка униформа. Пушките ги скривме кај мене, а подоцна им беа дадени на партизаните.

Кога ги задржавме во илегалство Наума и Крстета, со Мите Гајтановски им рековме дека ќе ги префрлиме преку граница кон село Подмочани во Преспа што се наоѓаше во италијанската окупаторска зона. Третиот ден се договоривме со другари од село Сопотско да ги пречекаат кај кладенчето над нивното село. Кога дојде времето за враќање во бугарската војска, двајцата тргнаа испраќани од роднини и соседи, меѓу кои и кметскиот намесник Шишко; ме повикаа и мене и отидов, иако претходната вечер се поздравивме и им рековме Гајтана и мене да не ни викаат. Ги стигнав под лозјата кај Крива круша и се поздравивме, тогаш Наум, малку поднапиен, се качи на едно ридче и почна да држи говор, кога рече: "Другари, ние сме војници на нашата Бугарија, која ќе ја чуваме како очите, туку што ќе правиме со Русија, таа е многу голема, туку пак ќе победиме"! Потоа, се разделивме и заминаа, а ние се вративме во селото. Патем на враќање Шишко ме праша: "Вангел, што му беше тој збор на Наум кога рече - ние ќе се бориме, ама Русија е голема, ако клај рака ќе не голтне". На му велам можеби тоа сакаше да рече, зашто Русија е вистина голема мечка.

Двајцата другари што ги испративме, им се јавиле на сопоштани кај кладенчето, кои ги задржале илегално уште неколку дена и ги префрлиле преку граница кон село Подмочани, каде Наум се задржал илегално а Крсте се преоблекол во цивилна облека и се легализирал во село Покрвеник како земјоделец-сточар. Но, набргу стигна во Златари известие од Бугарија дека двајцата војници не се вратиле во полкот, кога Шишко ме праша - што има ова да значи, а јас му одговорив дека се веројатно патем заробени во Србија од партизаните или четниците. По некое време си дојде на осуство во селото и војникот Мите Трајчевски, кого набргу исто така го испративме преку Сопотско во илегалство во Подмочани. По некое време се илегалзира и војникот Славе Илиевски од село Кривени, ко го го испративме кон Сопотско за префрлање преку граница, но беше задржан, зашто пристигнаа илегалците од преку граница на Бигла и се замеша со нив.

Кон средината на јуни оваа Преспанска партизанска група беше составена од вкупно седум борци, и тоа: Наум Веслиевски, Крсте Соколовски, Мите Трајчевски, Славе Илиевски, Илија Спировски, Горе Велкоски и Илија Игески; пред крајот на истиот месец кон нив се приклучи и Јосиф Јосифовски-Свештарот, како осми член на групата. Пред тоа Свештарот го

спобркале Италијаните, со цел да го фатат и затворат, но успеал да им побегне. Тој тогаш преку село Езерени и Сопотско дојде кај Криво Пале во Златари навечер и ми кажа како побегнал од италијанските карабинери од село Царевдвор. Имено, тие како патрола дошле кај Светица црква и се обиделе да го спроведат во својот штаб, меѓутоа тој веднаш се снашол - запалил свеќи, почнал да се крсти и им дал нив свеќи. Тие го оставиле и се вратиле без него, па известиле дека тој не е опасен, зашто пали свеќи, се крсти, а и ними им дал свеќи да запалат и да ги држат запалени. Повтор ги испратиле да го доведат во карабинерската станица. Кога стигнале кај него тој се спрешил, ја зел и таблата со бомбони и локуми, па кога стигнале кај мостот на реката Болшница, едниот карабинер од patrolата му рекол на другиот да го чува Свештарот, а тој ќе оди до командата.

Свештарот кога останал само со едниот спроводник, го соблекол палтото, го префрлил преку оградата на мостот и почнал да ги турка пантолоните, како да му се оди по нужда. Спроводникот му се тутнал и го спотерал да оди подалеку. Тоа и го очекувал Свештарот, слегол под мостот и заминал по реката, а спроводникот почнал да лапа од таблата. Така им избега, само без палто и без да смее повеќе да се врати кај црквата во Царевдвор. Така, како што изнесов погоре, се приклучи на Бигла кон партизанската група, каде се прегрнаа со Овчарот, се поздравуваа и се смееја, кога им кажуваа како им куртули на Италијаните.

По некое време добив во селото задача од Мите Гајтан да одам на Бигла кај врвот Голем Камен, да ја подземам Битолската партизанска група што дотаму ја довел водичот Киро Матлијовски од село Смилево и вечерта да ја доведам кај Преспанската партизанска група. Отидов пред пладне, се сретнав и поврзав со нив. Беа шестмина, четворица од нив познав: Трајан Белев - Гоце од село Гавато, Тодор Ангелевски - Строго од село Лавци, Гавро Пановски - Јуноша од Битола и Пецо Лутовски од село Слепче, Демир Хисар. Само двајца од нив не ми беа познати, подоцна ми кажаа дека биле: Стеван Наумов - Стив и Пецо Божиновски - Кучо, двајцата од Битола. Заедно со нив преседав дента таму каде што беа, беше недела кон крајот на месец јуни 1942 година. Вечерта ги доведов кај Преспанската група во месноста Синедолско Кладенче, каде се замешаа двете групи и формираа една единствена заедничка Преспанско-Битолска партизанска група. Тогаш настана поздравување и гушкање помеѓу нив беше голема радост, зашто наскоро ќе се формира нов одред. На полноќ се вратив дома, му кажав на Гајтана за свршената работа и утрото се јавив кај Димче Теговски во Ресең, на кого исто така му кажав дека стигна Битолската партизанска група за да спремат повеќе храна. За се то време овие партизани беа снабдувани со храна од селата Златари и Сопотско.

За месец јули 1942 година, кога е формиран Битолско-преспан-

скиот партизански одред "Даме Груев" не би имал нешто посебно да изнесам, сем дека тогаш Овчарот бил наименуван за заменик на командантот на Одредот, потоа дека учествувал во првата негова акција кога бил илтен во село Смилево, Демир Хисар и дека по една недела, кога бил командант од Болнска Корија за Битола командантот на Одредот, Косте, тогаш Овчарот бил поставен на неговото место за командант, а Крсте Соколовски за заменик на командантот на Одредот.

21/ По нападот врз Бугарите во село Кажани од страна на Одредот, кога е Овчарот веќе командант на истиот и по судирот на Одредот со бугарската заседа кај село Лера при преминот преку река Шемница, веројатно Овчарот бил во сенка на Стеван Наумов - Стив, кој исто така во тие моменти бил со Одредот и секако имал главен збор. Токму по овие акции Одредот разделен во групи се повлекува преку Бигла за Галичица.

21/ Во овој период легално дојде во село Златари денски борецот Стерјо Георгиев - Жорж, го бараше свирачот Вангел, да му свири на свадбата што ќе ја правел во село Цер, Демир Хисар; ова сето беше измислено за да не се сетат другите селани дека е испратен од Одредот со цел да воспостави врска со месната организација. Кога ме најде во задругата се погодивме за свирењето со тајфата на неговата "свадба", но кога го одведов дома и го наручав ми кажа отворено зошто е дојден и ми ја врати половината грнета што ми ја зеде божем како капар за посигурно, но што ми кажа и што направив јас во врска со тоа веќе не паметам оти многу време измина од тогаш, а и памтењето почна да изневерува.

21/ За другото време не знам што да кажам, зашто на 12.9.1942 г. бев затворен од Бугарите, а во истиот ден, беше сабота, загинале Мите Богоевски и Стив Наумов недалеку од село Болно, Ресенско. Набргу по нивното загинавање ни донесоа нивни слики, како загинати, во затворот во полицискиот участок во село Кажани, со цел да ни деморализираат, ве лејќи - еве ги вашите организатори, сега без нив нема што да правите особено кога сте во затвор.

Најпосле, кога Овчарот заминуваше на воено школо во СССР, со уште двајца колеги, помина низ Кичево, каде се видовме, зашто јас бев таму во Штабот на 49 дивизија; веројатно беше крајот на 1944 година, а кога се врати по три години се видовме во Штип, каде бев во Воениот отсек и ми се поплака од храната во СССР, па замина на нова должност т.е. повторно за командант на дивизија, каков беше и пред школувањето. Мислам дека во 1944 година Овчарот носеше чин Мајор, а во 1947 година Потполковник.

(Првите четири страници од овој труд ги однесуваат за периодот од раѓањето на Наум Веслиевски - Овчарот, па до крајот на Втората светска војна т.е. за периодот 1921 - 1945 година, ова поради тоа што првобитно така ми се бараше, но дополнително разговарав дека треба за Монографијата на Овчарот да се пишува до крајот на неговиот живот т.е. до крајот на 1972 година, - затоа сега продолжувам).

2/ После завршувањето на војната и ослободувањето на Македонија и на цела Југославија, кога веќе бев вратен од бугарските затвори, бев на разни должности во нашата војска, па станав и офицер, но првите 2-3 години слабо се среќавав со Овчарот, зашто доста рано заминуа на Воена академија во СССР, каде остана скоро до крајот на 1947 година. Гледам дека во Ориентационата програма за изготвување на Монографијата, покрај другото, стои на стр.4 во последната точ.43 дека Овчарот заминувал на тоа школување во јануари 1946, а се вратил во декември 1947 година, што значи дека во СССР останал две години односно 1946 - 1947 година. Мислам дека ова не беше така, туку тој таму се наоѓаше три години, во периодот 1945 - 1947 год.

Овчарот, после враќањето од школувањето во СССР, по кратко задржување во своето родно село Златари, решил да ја посети својата девојка Цвета Томева Босиланова во Струмица, каде беше млада ученичка и живееше со своите родители, а ја познаваше отпорано т.е. кон крајот на војната и нешто потоа, кога беше командант на бригада, потоа и на дивизија, пред да оди во училиште во СССР. Таа беше решена да се мажи за него и веројатно во меѓувреме двајцата се допишувале. Но пред да стигне во Струмица, ми се јави телефонски од Велес, кога се наоѓав во воен отсек во Штип, каде дојде и се видовме и разговаравме, најнапред во присуство на вишите офицери Дано Петковски и Захарија Трајковски, првоборци со кои се познаваше уште од војната.

Кога останавме насамо Овчарот ми кажуваше дека еднаш во СССР, помеѓу другите, ги викнал Сталин него и уште двајца негови колеги Македонци и им рекол: "Југославија минува во таборот на капиталистите, Вие ќе треба да останете тука и да ја завршите Воената академија, зашто доколку си одите порано нема да добиете диплома, а по завршувањето на школото ќе си добиете диплома"! На крајот им рекол - помислете се! Мислеле што мислеле тројцата, нешто се договарале помеѓу себе и на крајот му одговориле дека одлучиле да останат до завршувањето на школото. Се сеќавам дека тогаш со Овчарот преспавме натесно, на еден ист кревет, зашто немавме други можности и услови.

Наредниот ден заминуа за Струмица и по три дена се врати во Штип, но за Цвета не ни кажа некои подробности, сепак дека се виде

ле и изгледаше задоволен од таа средба со неа. Во интересираше за помалата своја вестра Мара, ученичка во замина за командант на дивизијата што се наоѓаше во Приштина намет.

66/

Тогаш Дано Петковски ми рече дека нешто да не е во ред; ова поради тоа што кога двајцата врвеле низ Струмица за да ја посетат деташованата воена единица во бањата Банско, кренал рака да го поздрават еден минувач, цивилен граѓанин, како божем да е воено лице. Јас не сакав да поверувам во ваквата претпоставка на Дано, зашто си помислив можеби граѓанинот му бил познат и сакал на тој начин да го поздрават од уважение. Меѓутоа, поразмислив потоа и се присетив дека и со мене кога разговаравме во еден момент ми се виде како некоклија. Ова поради тоа што кога го прашав дали бил во родното село ми одговори дека не бил, но од останатиот разговор се испостави дека веќе бил таму, а тоа се потврди и подоцна кога проверив, но пак не бев сигурен за неговата вистинска здравствена состојба, зашто си помислив можеби не сакаше да ми каже дека бил во селото!

Во почетокот на 1949 година од Велес заминав на школување во Сараево во ПОШ (Пешадиска офицерска школа); бев на Првиот течај, одделение за оперативци. Отаде требаше да се вратам по година дена, но се задржавме извесно време подолго, поради тогашната замаглена воено-политичка ситуација со поранешните сојузници, па се вратив со задоцнување и отидов на распоред во Третата воена област во Ниш, на која припаѓав отпорано. Отаде не ме распоредија во оперативна единица за каква што се школував, туку поради тогашната изменета воено-политичка ситуација, одново бев распореден во воено-територијална установа, началник на Воениот отсек за Демир-Хисарска околина во Демир Хисар. Ова го изнесувам само за тоа да се види хронолошкиот редослед на моето движење во воената служба и она што следи во врска со Овчарот. Имено, во Демир Хисар на таа должност се задржав околу три години и знаев дека во прво време Овчарот е командант на дивизија во Приштина, на која должност беше, како што спомнав, по повратокот од школувањето во СССР т.е. од декември 1947 година, но во овој период воопшто не се видов со него.

На крајот, по тригодишна моја служба во Приштина, заминав во пензија во септември 1955 година. Некоја година пред тоа петавме со него на врвот Голем Камен на Бигла; за тогаш мојата сопруга Ружа се сеќава: "Цвета чинам беше бегана од Загреб или Љубљана, каде се развела со Овчарот, кој многу ја мавал по вратот и главата. Кога петавме по лединките на Бигла, Овчарот ми рече ќе напише писменце за Цвета да ѝ го однесам за да се помират. Ми даде писменце, без никаква содржина, како кокошка да го пишувала, ништо не се разбираше. Само да го погледнеш човек, имаше фаца на нездрав душевно болен човек!"

72
3

После разведувањето на Овчарот со неговата сопруга Цвета, тој конечно, кога беше отпуштен од ЈНА односно пензиониран, фати стан со кирија во Струмица, одспротива со куќата на неговата му сопруга, за да може да ја гледа. Меѓутоа, во меѓувреме беше разни истапи и неред по кафеаните, поради што беше одведен во Духовната болница во Бардовци кај Скопје. Таму често го посетуваше за целото време и при видувањето ме грабеше, бацуваше и плачеше!

Најпосле со помош и интервенција на Драги Тозија беше земен од неговите домашни во село Златари, каде повремено се занимаваше со селски работи, особено со дрварење и продавање на тие дрва во Ресен. Не сум сигурен дали имаше тогаш пензија или подоцна го регулира тоа прашање! Ова сигурно најарно го знае сестра му Трајанка, кај која поживеа до декември 1972 година, кога почина и е погребан со соодветни почести во гробиштата на село Јанковец, Ресенско.

Поседувам заедничка фотографија, на која сум фотографиран со Овчарот и Крсте Соколовски исто така од село Златари, кога беа на отпуса од бугарската фашистичка војска, во која го служеа војничкиот кадровски рок. Фотографијата е од зимата 1941/42 година, кога двајцата бараа да се илегализираат и да заминат во партизани, но им рековме дека дека тоа ќе го сторат напролет, на втората отпуса, зашто сега нема партизански одред во битолско-преспанскиот регион. Доколку ја пронајдам дома оваа фотографија ќе доставам фотографии од истата.

Потпис,
Вангел Пупалевски

Вангел Пупалевски